

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ Sangha Administration in the New Normal

พระครูวิบูลสรกิจ*

PhrakruWiboonsorrakit

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ที่พระสังฆาธิการควรบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยรักษาศรัทธาเดิมที่มี เยียวยารักษาร่างกายประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ด้วยการแจกจ่ายสิ่งของ ตั้งศูนย์พักคอย เยียวยาคิดใจด้วยหลักธรรมะ สงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้พระสังฆาธิการควรคำนึงเสมอว่าหากประชาชน ชาวบ้านอยู่อย่างมีความสุขได้ พระภิกษุ สามเณรรวมถึงพระสังฆาธิการก็จะมีความสุขในร่มธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและไม่ลำบากในการปฏิบัติธรรมอันสมควรแก่อัตภาพตน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์, ยุควิถีชีวิตใหม่.

Abstract

This article aims to present the way of Sangha administration in the new normal which the Buddhist Executive *Sangha* should manage the Sangha affairs by encouraging monks and novices to follow the Dhamma and Buddhist discipline to maintain their faith and heal the people who are affected by COVID-19 with distribute the necessary items, open a waiting center as well as mind healing with Dhamma. Moreover the Buddhist Executive *Sangha* should consider that if people can live happily, so monks and novices will be happy in the Dharma of the Lord

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: surachaihongtrakool@gmail.com

Buddha who is not difficult to practice the Dharma to follow in the footsteps of the Lord Buddha.

Keywords: Sangha Administration, New Way of Life.

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้ เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออก คำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546, 225-255)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ สมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง พึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, 2)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจ เผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือ ได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้น

จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้ พระสังฆาธิการต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการศึกษา และไม่ลืมที่จะพัฒนาคนอื่นหรือคนในชุมชนในสังคมนั้นด้วย (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, 67)

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนา ที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ ในการต่างๆ เองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาดังความแห่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2545, 16)

เจ้าอาวาสในฐานะที่เป็นผู้บริหารของวัด จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบในการจัดการและปรับปรุงระบบบริหารงานของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคณะสงฆ์ที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยตลอดเวลา แต่ยังคงความเลื่อมใสศรัทธาถูกต้องตามพระธรรมวินัย ฉะนั้น เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร ทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นรูปแบบ หรือหลักการในการบริหารจัดการ มีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารดูแล

หากพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถทางบริหารจัดการก็สามารถทำให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์มีระบบ และประสิทธิภาพมีผลให้วัดเจริญรุ่งเรือง เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้มาพบเห็น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาและสังคมไทยมากขึ้น ปัจจุบันพระสังฆาธิการที่สามารถบริหารวัดอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพนั้นมีจำนวนน้อย สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการวัดของตนให้เป็นองค์กรที่มี

ประสิทธิภาพ เพราะโดยทั่วไปพระสังฆาธิการไม่มีโอกาสได้เรียนรู้วิธีดังกล่าว วัดหลายแห่งในปัจจุบันจึงไม่สามารถดึงคนรุ่นใหม่ให้มาวัด และพระสงฆ์ในวัดไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนทำประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชนได้เต็มที่ หากปล่อยให้วัดมีสภาพเช่นนี้ต่อไป บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนและสังคมไทยจะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ และไม่สามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปได้

1. แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมีลำดับ การนำเสนอ ได้แก่ ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ งานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา สงเคราะห์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในพระพุทธศาสนา ได้ให้นิยามความหมายไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

กรมการศาสนา ให้ความหมายของการบริหารวัดไว้ว่า การบริหารวัดหมายถึง การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการของวัด ให้สำเร็จไปด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด (กรมการศาสนา, 2542, 63)

น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารวัด หมายถึง การใช้ศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน การงบประมาณ เพื่อให้ได้ผลเต็มที่ มีประสิทธิภาพสูงสุด และการใช้ศิลป์ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ในการ

ทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะทำให้การดำเนินงานของวัดบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ (น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, 2539, 163-168)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ) กล่าวว่า การบริหารวัด หมายถึง การดำเนินการบริหารและปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่พุทธศาสนาธรรมแก่ชุมชน (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2543, 134-135)

พระธรรมกิตติวงศ์ ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารวัด หมายถึง การจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทีมงาน และแก้ไขงาน (พระธรรมกิตติวงศ์, 2541, 201)

ผู้เขียนสามารถสรุปความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ว่า การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแลดำเนินกิจกรรมโครงการของวัด ด้วยการใช้ศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน การงบประมาณ เพื่อให้ได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และการใช้ศิลป์ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะทำให้การดำเนินงานของวัดบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ ให้สำเร็จไปด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 งานการบริหารกิจการคณะสงฆ์

งานการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น มีนักวิชาการ นักการศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิในพระพุทธศาสนา ได้กำหนดงานไว้ ดังต่อไปนี้

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินฺโน) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ประการ คือ การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ วิธีการดำเนินการทั้ง 6 ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย เถร สมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่ (พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินฺโน), 2526, 39-52)

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) กล่าวว่า การบริหารงานการคณะสงฆ์ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วางแผน จัดโครงการ ให้มีหลักการ วิธีการ และระเบียบ

งาน ที่เื้ออำนวยต่อการกิจสำคัญๆ 6 ประการคือ (พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธิ), 2546, 49-49)

1. การปกครอง คือ การจัดระบบความเป็นอยู่ในสังคมสงฆ์ เน้นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขเป็นหลัก ภายใต้วิธีการ 3 วิธีการ ได้แก่ นิคคหิริ ช่มคนที่ควรช่ม หรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ ปคคหิริ ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ปวารณาวิธี เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าว ตักเตือนสั่งสอนตนได้ คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน โดยใช้พระธรรมวินัย กฎหมาย บ้านเมือง

2. การศึกษา คือ การจัดสภาพการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตร เน้นการเรียนการสอนวิชาการตามหลักสูตรเป็นงานหลัก และมีการศึกษาอบรมเป็นงานรอง ภายใต้หลักการการศึกษา 3 ประการ คือ ศิล เรียนเรื่องศิลป คือ ระเบียบวินัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมให้สะอาด สมาธิ เรียนเรื่องสมาธิ คือ วิธีทำจิตใจให้สงบ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสภาพจิตใจให้มั่นคง ปัญญา เรียนเรื่องปัญญา คือ ความรู้ทั่วไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทัศนคติให้ถูกต้อง

3. การเผยแผ่ คือ กระบวนการประกาศพระพุทธศาสนา เน้นการออกไปให้การอบรมสั่งสอน หรือรอให้ผู้ฟังเข้ามาขอรับการอบรมสั่งสอนเป็นหลัก ตามพระพุทธประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อปวงชนเพื่อการเสริมสร้างความผาสุกแก่ปวงชน เพื่อแสดงเมตตาคุณเคราะห์ต่อชาวโลกทั้งปวง

4. การสาธารณูปการ คือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรอง ภายใต้หลักการสำคัญ 2 ประการ คือ ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้ และสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย

5. การศึกษาสงเคราะห์ คือ กระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนและพ้นวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควรแก่อัตภาพ ในลักษณะการศึกษาแห่งชีวิตเน้นกลุ่มเยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก ส่วนคนกลุ่มอื่นถือเป็นเป้าหมายรอง

6. การสาธารณสงเคราะห์ คือ กระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ผู้ประสบภัย พิบัติ จากวินาศภัย อุบัติภัยและสาธารณภัยซึ่งได้แก่ ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้ทั้ง 3 ประการนี้คุกคามย่ำยีปวงชนชาวไทยอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทย ในชนบท

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัท ให้เป็นผู้นำในกิจการด้านต่างๆ ของพระพุทธศาสนา ความ

เจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนา จึงสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่างๆ การกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการ กิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้าน กล่าวคือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการภาระงานด้านต่างๆ ดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้นๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังเป้าหมายได้ (พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2549, ข)

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์การบริหารวัด หมายถึง การวางแผนทางนโยบายและการจัดลำดับความเร่งด่วนของโครงการ การวางแผนและการบริหารโครงการ การแบ่งงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่การงานและการจกการตามแผนงานให้สำเร็จ ตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ให้ได้ผล คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพสูงสุด (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล, 2439, 130-134)

เป้าหมาย หมายถึง การกิจทั้ง 6 ประการ ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และการดำเนินการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของวัด

จุดมุ่งหมาย หมายถึง การกำหนดแผนงานโครงการที่จะดำเนินการในรอบปี ซึ่งเป็น โครงการใหม่หรือต่อเนื่องที่วัดจะต้องบริหารให้สำเร็จด้วยดี

โครงสร้างการบริหารวัด หมายถึง วัดนั้นมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา 31 และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลวัด เจ้าอาวาสมีอำนาจในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และมีหน้าที่ปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณรในวัด ในส่วนของฝ่ายฆราวาสนั้น จะมีบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการของวัด ได้แก่ คณะกรรมการวัด ไวยาวัจกร และศิษย์วัด

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2535 ได้บัญญัติว่า (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2535)

มหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด มีอำนาจหน้าที่ตามความในมาตรา 15 ดังนี้

“มาตรา 15 ตี มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
 - (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
 - (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์
 - (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
 - (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือ กฎหมายอื่น
- เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใด หรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้”

พระวิบูลธรรมวาที ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารวัด หมายถึง การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจ ดำเนินงานด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้ประสบผลสำเร็จภายใต้ความร่วมมือของบุคคลภายในวัดและภายนอกวัด (พระวิบูลธรรมวาที, 2537, 31)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549, 25)

1. ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่ สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลีและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
2. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการ ดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน
3. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน 2 ลักษณะคือเป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล
4. ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและ พระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาด

แคลนวัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและ ประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปา หมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ ฯลฯ

5. ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่การดูแลบำรุงรักษา สาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือห้อย ขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

6. ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2535 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกลาง และหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนภูมิภาค

ผู้เขียนสรุปงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ว่า เป็นงานของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีทั้งหมด 6 งาน ประกอบด้วย งานด้านการปกครอง งานด้านศาสนศึกษา งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ งานด้านการเผยแผ่ งานด้านการสาธารณูปการ และงานด้านสาธารณสงเคราะห์

2. ยุควิถีชีวิตใหม่

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสตัวนี้ออกมาระบาดแล้วเปลี่ยนชีวิตเราไปอีกนาน ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก จากที่เราเคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน เราต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปซื้อ

บึ่ง หรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ เราต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อยๆ นาน 20 วินาที เช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อเราจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติ ต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมของเราท่านไปนั่นเอง

แต่หากมาพิจารณาถึง New Normal ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงนี้ คงจะหนีไม่พ้นประเด็นดังนี้

การ Work From Home การอยู่ในบ้าน พร้อมทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ ภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลต่อความต้องการที่พักอาศัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ที่อาศัยในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กอาจจะไม่เพียงพอ จำเป็นต้องการมีพื้นที่ที่สามารถทำอะไรได้หลายหลากมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการทางธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ Online Business ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง จนส่งผลทำให้ระบบการสั่งซื้อสินค้าและบริการ ระบบการขนส่งระยะสั้นและการจัดส่งแบบรวดเร็ว จะเป็นที่ต้องการ และสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลังจากนี้ การขอรับบริการจากผู้บริโภคจะเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพมากยิ่งขึ้น ระบบบริการต้องสร้างความมั่นใจมากขึ้นว่าสินค้าหรือบริการจะต้องมีมาตรฐานปลอดภัย และมีความสะอาด คาดว่า เราน่าจะเห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการลงทุนของภาคเอกชน ห้างร้านต่างๆ หันมาจริงจังกับการทำธุรกิจ online กันมากขึ้น

การเรียนรู้ Online Learning/Entertainment การอยู่ในบ้าน สิ่งสำคัญในการพัฒนาและการค้นหาตัวตน สิ่งหนึ่งก็คือ การหาความรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวเอง ด้วยการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเลือกเรียนในช่วงเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการสามารถย้อนกลับ เพื่อทบทวนเนื้อหาและทำความเข้าใจใหม่ได้ และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การท่องเที่ยวใหม่รูปแบบออนไลน์ เช่น การชมพิพิธภัณฑ์เสมือน (Virtual Museum) การเที่ยวพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ (Vitrul Exhibitor) และการเข้าชมแกลอรีชื่อดังต่างๆ (Vitrul Gallery) เป็นต้น

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัสช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสีย

อย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ

โดยสร้างเสริมปรับหาวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการย้ายเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษา สุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มปป.) อย่างไรก็ตาม นอกจากกลุ่มแพทย์ที่ต้องทำงานอย่างหนักหน่วงกับผู้ป่วยที่มีมากมาย ยังมีอีกหนึ่งกลุ่มที่ผมกังวลว่าท่านจะต้องทำอย่างไรรักษากิจที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นการรับกิจนิมนต์ ทำวัตรเช้า เวียนเทียน หรือแม้กระทั่งการบิณฑบาต ไข่แล้วครับ หนึ่งในกลุ่มที่ผมจะพูดถึงคือพระภิกษุสงฆ์ที่มีอยู่ทั่วประเทศ โดยประเทศไทยมีวัดที่มีพระสงฆ์ทั่วประเทศ 41,310 วัด (ข้อมูล: กองพุทธศาสนา, สำนักงานศาสนสมบัติ) และมีจำนวนพระภิกษุ-สามเณร กว่า 250,000 รูป (เฉพาะที่บวชตั้งแต่ 1 พรรษาเป็นต้นไป)

ด้วยกิจของท่านต้องพบเจอกับญาติโยมมากมายหลายชีวิต ทำให้เกิดความสงสัยว่าท่านมีวิธีป้องกันและปฏิบัติตนอย่างไรในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพราะเท่าที่ผมได้ติดตามข่าวสารมา ยังไม่เคยมีรายงานว่าพระสงฆ์อาพาธโรคนี้ หรือว่าการสวดมนต์ช่วยป้องกันไวรัสได้ “ขณะนี้ทางมหาเถรสมาคมได้ทำจดหมายขอความร่วมมือจากวัดทั้งหมด จดทำกิจกรรมที่ต้องมีคนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานศพ งานประเพณีต่างๆ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ต้องมีงานบุญก็ขอให้งดไว้ก่อนจนถึงเดือนกันยายนปี นี้ แต่ก็ไม่ได้ห้ามซะทั้งหมด คือขอให้มองว่างานไหนสำคัญและจำเป็นก็ขอให้จัดได้เช่น งานบวช งานศพ แต่ขอให้ผู้มีมาร่วมงานน้อยที่สุดและขอให้ใช้โซเซียลเน็ตเวิร์กแทนการมาร่วมงาน หรือให้ใส่ซองมาร่วมทำบุญก็ได้” สถานการณ์ในปัจจุบันเหมาะสมที่พระภิกษุสงฆ์จะเป็นเนื้อนาบุญ เป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนด้วยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในตอนนี้เป็นที่สุด ซึ่งไม่มีใครบอกได้ว่าจะหยุดเมื่อไหร่ เหตุการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบไปทุกภาคทุกส่วนของประเทศ ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นหรือวรรณะ ไม่ว่าจะเป็นยากดีมีจน รวยล้นฟ้าหรือยาก มันสามารถไปอยู่ได้กับทุกๆ คน ทุกๆ ที่จริงๆ ผมขอให้

คนไทยทุกคนมีธรรมะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ขอให้เราทุกคนมีเมตตากรุณา มีการให้ทานที่ดี และมีสติ แล้วเราทุกคนจะเกิดปัญญาหาทางออกและผ่านพ้นเหตุการณ์นี้ไปได้ ทรัพย์สินเงินทองไม่สำคัญเท่ากับชีวิตของเราๆ ท่านๆ เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายจงพึงรักษาชีวิตไว้เถอะครับ ธรรมะไม่ใช่ของวิเศษ ไม่ใช่โชคชะตา ไม่ใช่ฮีโร่ แต่ธรรมะสอนให้เราอยู่กับปัจจุบัน มีสติกับปัจจุบัน และสอนให้เรารู้ว่าไวรัสที่ว่ามันน่ากลัวยังไม่เท่าไรเท่ากับใจคนที่ไร้ธรรม (พชคุณ ชมชัดร์ขมมงคล, 2563)

3. การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

คำว่า “New Normal” หรือวิถีชีวิตปกติใหม่ จึงถูกพูดถึงกันเป็นวงกว้างมากขึ้น เพื่อต้องการให้ทุกคนปรับเปลี่ยนวิถีในการดำเนินชีวิต โดยต้องสวมใส่หน้ากากอนามัย หรือหน้ากากผ้า หมั่นล้างมือเป็นประจำ และต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทุกคนในสังคมจะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นับเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับวิถีการปฏิบัติศาสนกิจแบบ “New Normal” เพราะการปฏิบัติศาสนกิจทั้งที่เป็นสังฆกิจและสังฆกรรมของพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นการสงเคราะห์ประชาชน ที่ล้วนต้องปฏิบัติอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก และต้องพบปะเจอผู้คนอยู่เป็นประจำ เช่น การออกบิณฑบาต การลงทำวัตรสวดมนต์ การประกอบพิธีบรรพชาอุปสมบท การประกอบกิจในงานมงคลและอวมงคลต่าง ๆ เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสนอกจากจะดูแลการเป็นอยู่ของพระสงฆ์ภายในวัดแล้ว ยังต้องบริหารจัดการคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติการณ์โรคระบาดเหล่านี้ไปได้ ซึ่งบทบาทหนึ่งที่โดดเด่นและมีความสำคัญมากคือ “พระสงฆ์” ที่อยู่ในวัดวาอารามต่างไม่นิ่งดูตายได้ช่วยกันทำกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างน่าอนุโมทนา เราจึงได้พบเห็น “น้ำใจของพระสงฆ์ไทย” ที่ยังเป็น “เมตตาบารมีของชาวไทยและชาวโลก” กันอยู่

พระดำริของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประมุขของคณะสงฆ์ไทยผ่านมหาเถรสมาคม จึงได้เกิดนโยบายให้วัดต่างๆ ทั่วประเทศตั้งโรงทานผลิตอาหารแจกจ่ายช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชนใกล้เคียงตามที่กำลังของแต่ละวัดจะสามารถกระทำได้ จนเกิดการตั้ง “โรงทาน” ขึ้นมาภายในวัด

โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและชาวบ้านรวมถึงพุทธศาสนิกชนมาเป็นกำลังสมทบช่วยกันผลิตอาหารเพื่อนำไปแจกจ่ายช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นบรรยากาศที่ได้พบเห็นแล้วน่าอนุโมทนาอย่างยิ่ง

สองเดือนผ่านไปที่ความสุขอันเกิดขึ้นจากการให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็ได้เกิด “ตู้ (พระทำ) นำความสุข” ช่วยเหลือประชาชนติดตามมา กล่าวคือ อาหารแห้ง อาหารสุก รวมถึงเครื่องอุปโภคบริโภคที่พระท่านมีอยู่แล้วและร่วมกันบริจาคสมทบซื้อ มาใส่ไว้ใน “ตู้พระทำฯ” โดยมาตั้งไว้ภายในวัดบ้าง หน้าวัดบ้าง

เพื่อให้ประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบจากไวรัสโควิด-19 มาหยิบไปอุปโภคบริโภคตามความจำเป็นโดยมิได้ระบุว่าจะเป็นบุคคลใด นี่คือภาพแห่งความประทับใจความศรัทธาและคุณค่าของพระสงฆ์ไทยที่ได้มีความห่วงใยประชาชนแล้วรวมเป็น “พลัง” ออกมาช่วยเหลือผู้คนในประเทศของเราอย่างน่าอนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมี...ภาพของผู้รวบรวม ผู้ไปจัดเตรียมจัดซื้อ ภาพของผู้ใช้แรงกายทำอาหารภาพของพื้นที่วัดใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ภาพของประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนหันหน้าเข้ารับการช่วยเหลือจากวัดและพระสงฆ์ไทยนี้ นับว่าเป็นประวัติศาสตร์ของชาวพุทธ...ชาวโลกที่ได้พบเห็นน้ำใจ

“บุคลการในร่มผ้ากาสาวพัสตร์” ที่ได้กลายเป็นธงชัยแห่งการอยู่รอด การดำรงชีวิตของชาวบ้านและชาวไทย...การให้ความช่วยเหลือประชาชนของพระสงฆ์ในวัดวาอารามต่างๆ อาจจะกลายเป็นข่าวผ่านสื่อสารมวลชนบ้างและไม่ผ่านสื่อสารมวลชนบ้าง กลายเป็นสุดยอดแห่งความปรารถนาที่เราได้พบเห็นถึงความห่วงใยซึ่งกันและกัน ดังคำโบราณที่ว่า “วัดพึ่งบ้าน และบ้านก็พึ่งวัด” สังคมไทยจึงอยู่ได้ด้วยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะเป็นกิจกรรมเล็กหรือใหญ่ น้อยหรือมากก็คือการเสียสละที่แท้จริง

จาก “เหตุร้าย” ก็กลายเป็น “เหตุดี” จากคงจะยำแยแต่กลับกลายเป็นอยู่ตัว จากคงจะไม่รอดแต่กลับรอดมาจนได้ นี่คือนคุณค่าพระสงฆ์ไทยในยามวิกฤติของชาติและสังคม นอกจากนั้นคือการให้ข้อคิดคติเตือนใจ

การให้ธรรมะเพื่อโน้มน้าวมิใช่ผู้คนคิดสั้นหรือเอาตัวรอดเพียงอย่างเดียวด้วยการ “ฆ่าตัวตาย” ก็สามารถจุดรั้งมิให้เกิดสิ่งที่เลวร้ายได้ดี อีกระดับหนึ่ง รวมถึงพระสงฆ์เองก็รู้จักเอาตัวรอดผ่านพ้นมาได้จากการที่ “อาจจะติดเชื้อไวรัสโควิด-19” ก็ไม่เกิดขึ้นในวงพระสงฆ์เองที่มีอยู่สามแสนกว่ารูปทั่วประเทศไทยเรา

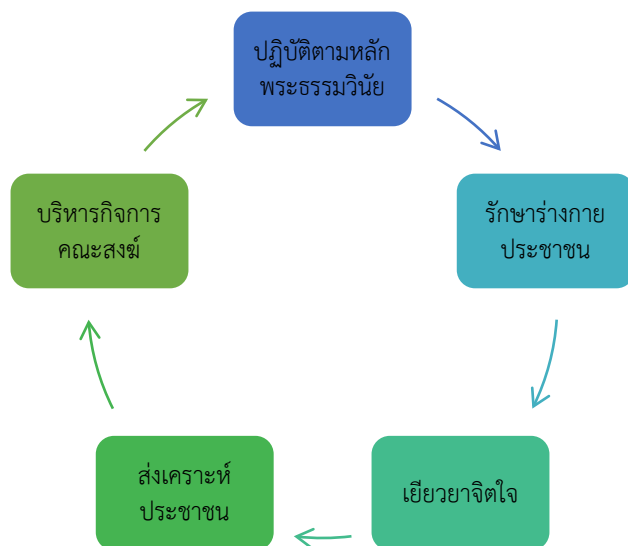
จึงกลายเป็นตัวอย่างที่ดีอีกประการหนึ่ง ส่วนชาวบ้านทั้งประเทศก็เคยติดเชื้อร้ายดังกล่าวมาสามพันกว่าคน ก็ถือว่าเป็นความร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายในสังคมเราทั้ง

ฝ่ายธรรมะ...ฝ่ายโลก ในที่สุดสังคมไทย...ประเทศ ไทยก็กลายเป็น “ตัวอย่างที่ดี” ที่ประสบความสำเร็จในการหยุดยั้งเชื้อไวรัสร้ายจนติดอันดับต้นๆของโลกเลยทีเดียว

ประเด็นสำคัญน่าสนใจ...บางวัดยังมีความสามารถเปิดรับประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ด้วยการเปิดวัดให้ประชาชนที่ไม่มีเงิน ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและมาจุนเจือครอบครัว ได้มาทำงานรับจ้างภายในวัด มีทั้งที่พัก ให้เรียบริ้อย มีอาหารทั้งมือเช้า กลางวัน...เย็นไว้บริการ รวมถึงมีเงินเป็นค่าตอบแทนแรงงานอีกด้วย จึงเป็นภาพที่น่าอนุโมทนา น่าส่งเสริม น่านำไปเป็น “ตัวอย่างที่ดี” ให้กับวัดอื่นๆที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตั้งงามในวงการพระพุทธศาสนา แต่วัดเช่นนั้นมิได้ช่วยเพียงทางกายเท่านั้น แต่ช่วยทางใจอีกด้วยโดยการรับผู้คนที่เคยได้รับความลำบากเหล่านั้นมาอยู่ภายในวัดแล้วโน้มน้าวให้มีพฤติกรรมเหมือนคนอยู่วัดคือ...ห่างเหินบุหรี สุรา ของมีเงินมา การพนัน ซึ่งเป็นอบายมุขที่นำชีวิตให้ตกต่ำ ตรงกันข้าม...ได้ปรับปรุงตนเองโดยขยันขันแข็งทำหน้าที่ของตนเองที่ได้รับผิดชอบ ไม่เป็นคนสามชื้อคือ ชี้เกียจ ชี้ขโมย ชี้เมา เท่านั้นที่อยู่ได้ ...อยู่รอดอย่างแน่นอน นี่คือการใช้ธรรมะตามหลักธรรมคำสอนของพุทธองค์มาประยุกต์ใช้ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนให้เป็นสังคมแห่งการเอื้ออาทรซึ่งกันและกันได้ การเผยแผ่ธรรมะก็คละคล้าไปกับการทำกิจกรรมดังที่กล่าวมานี้อย่างได้ผล จึงขอให้ช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้นในหลายวัดต่อไป ตัวอย่างที่ดีได้มีให้เห็นแล้วและมีมานานแล้วหลายวัด ซึ่งหนึ่งในจำนวนนั้นคือ “วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี” เนื่อนาบุญชาวบ้านอย่างแท้จริง“น้ำใจ” ของประมุขสงฆ์ไทย มหาเถรสมาคมของชาวพุทธ รวมถึง พระสงฆ์ในประเทศไทย การสนับสนุนของชาวพุทธไทยได้กลายเป็นการจุนเจือ...สร้างความศรัทธาให้กับชาวบ้านอย่างมีคุณค่าอนกอนันต์สุดยากที่จะลืมลงได้ กลายเป็นประวัติศาสตร์ของการเกื้อหนุนกันในยามทุกข์ยาก กลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวพุทธและชาวไทยในการใช้ศาสนสถานและศาสนบุคคลช่วยเหลือจุนเจือกัน“ขอให้ทุกท่านได้อนุโมทนาความดีที่เราได้พบเห็น ขอจงชื่นชมของจงเกิดศรัทธาในพระสงฆ์ไทย และในพระพุทธศาสนาจนให้มากขึ้นเถิด สิ่งที่ดีในใจเราก็จะเกิดขึ้น ชีวิตเราก็จะดีขึ้น สังคมเราก็จะมีความสุขมากขึ้น” (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2563)

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้เขียนเสนอการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

(ที่มา: ผู้เขียน)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ที่นอกจากพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปจะพึงบริหารกิจการคณะสงฆ์แล้วในยุควิถีชีวิตใหม่ที่ต้องบริหารจัดการวัดให้พร้อมทั้งในด้านส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยรักษาศรัทธาเดิมที่มี เยียวยารักษาร่างกายประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ด้วยการแจกจ่ายสิ่งของ ตั้งศูนย์พักคอย เยียวยาจิตใจด้วยหลักธรรมะ สงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้พระสงฆ์การคำนึงเสมอว่าหากประชาชน ชาวบ้านอยู่อย่างมีความสุขได้ พระภิกษุ สามเณรรวมถึงพระสงฆ์การก็จะมีความสุขในร่มธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ลำบากในการปฏิบัติธรรมสมควรแก่อัตภาพตน

บทสรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่เน้นการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เป็นที่พึงให้แก่ประชาชนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและ พระภิกษุเป็นแกนนำ ในการจัดตั้งเป็นศูนย์กักตัวเพื่อสังเกตอาการด้วยสิ่งสำคัญคือต้องสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชนโดยรอบเพื่อให้ผ่อนคลายความหวาดกลัวผู้ที่ต้องกักตัว ในกรณีการดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน สร้างกำลังใจให้แก่

ประชาชนในท่ามกลางวิกฤติการณ์ของโรคระบาดโดยประสานงานร่วมกับราชการ บ้าน และคณะสงฆ์จึงจะสามารถบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.(มปป.). *ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ส.ค. 64 จาก

<https://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal>

กองศาสนศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.

ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2563). *น้ำใจพระสงฆ์ไทยยุคโควิด-19 ลามทุ่ง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ส.ค. 64 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1883812>

น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร. (2539). *การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ใน “หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *มจร.วัดไร่ขิง จัดทำสื่อ มจร.วัดไร่ขิง จัดทำคู่มือ "การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และชาวพุทธในยุค New Normal"*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ส.ค. 64 จาก

<https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9640000002289>

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2543). *การคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์. (2541). *พระสงฆ์กับกรมการศาสนา ใน “กรมการศาสนาสู่ทศวรรษแห่งการพัฒนา”*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิถีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). (2526). *วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2546). *ธรรมปริทัศน์“46”*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2549). *พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2439). *การบริหารวัด*. กรุงเทพฯ: เอช ที เพรช.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2535). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2525*. ใน *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 16 ประกาศเมื่อ 4 มีนาคม 2535.
- พระวิบูลธรรมวาที.(2537). *พระสังฆาธิการกับวัด ใน “ที่ระลึกงานสมโภชน์ฉลองพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ”*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชคุณ ชมชัดรัชมงคล. (2563). *ไวรัส ศรัทธา และผลกระทบต่อวงการสงฆ์ มองธรรมะผ่านวิกฤติโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค.64 จาก <https://www.gqthailand.com/gq-hype/article/gq-hype-vol-17>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2549). *คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.